

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1935 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet åt jordbrukare att medelst förbättringsarbete återbetala erhållna stödlån.

(1:a avd.)

Jordbruksutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

1) I: 190 av herr *Bengtsson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att åtgärder skyndsamt måtte vidtagas för att bereda de stödlåntagare, vilka hava att kontant återbetala lånen, möjlighet att få gälda lånen medelst förbättringsarbete;

2) II: 34 av herr *Gustafson* i Kasenberg *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen för beredande av lättnader åt de i motionen berörda, ekonomiskt hårdast belastade jordbrukarna ville besluta att de stödlåntagare, som till vederbörande lånenämnd före den 1 november 1935 därom ingiva framställning, måtte beredas tillfälle återbetala beviljade stödlån medelst utförande av förbättringsarbete.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för motionerna, hänvisas till dessa.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden.

1932, 1933 och 1934 års riksdagar hava anvisat anslag för utlämnande av ackordslån och stödlån åt jordbrukare. Bestämmelser i ämnet hava av Kungl. Maj:t meddelats i kungörelser den 30 juni 1932 (nr 366), den 21 april 1933 (nr 135) och den 23 mars 1934 (nr 54). Beträffande stödlånen gäller, att de i viss utsträckning skola anses guldna, därest låntagaren utför förbättringsarbete å den av honom brukade fastigheten.

I 8 § av 1932 års kungörelse föreskrives bland annat, att där låntagare åtagit sig att enligt godkänd plan och kostnadsberäkning utföra förbättringsarbete å den av låntagaren brukade fastigheten, skall så stor del av lånet, som motsvarar beräknade kostnaden för arbetet, dock ej mer än 750 kronor, anses gulden, då arbetet inom föreskriven tid vederbörligen utförts. Den tid, inom vilken förbättringsarbetet skall vara utfört, må ej bestämmas längre än till dess tre år förflutit från lånets beviljande.

Såsom i Kungl. Maj:ts proposition nr 92 (sid. 16—18) till 1933 års riksdag omförmäles hade vissa länenämnder föreslagit, att frågan om förbättringsarbete ej borde sammankopplas med stödlånets beviljande, utan att läntagaren borde hava möjlighet att, sedan lånet utanordnats, göra framställning om dess gäldande genom utförande av sådant arbete. Det hade också ifrågasatts, att i låneansökningen skulle behöva angivas allenast, huruvida och till vilket belopp lånet avsåges skola gäldas genom förbättringsarbete, samt att närmare förslag å det arbete, som skulle komma till utförande, skulle kunna insändas sedan lånets storlek bestämts och medlen utbetalats. Centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden ansåg, att planer och kostnadsberäkningar för ifrågasatta förbättringsarbeten borde kunna ingivas till länenämnden först sedan meddelande lämnats, att lån blivit beviljat. Härigenom undvekes att den, som fått sin låneansökan avslagen, åsamkades utlägg för upprättande av dylika handlingar. Dock syntes det kravet böra uppställas, att redan i låneansökningen angäves, huruvida lånet avsåges skola återbetalas medelst utförande av förbättringsarbete, samt i jakande fall, arten av detta arbete. Centralnämnden ansåge sig däremot ej kunna tillstyrka det förslag, som framkommit därom, att frågan, huruvida lån finge återbetalas genom förbättringsarbete, borde hänskjutas till tidpunkten efter lånets utanordnande. Departementschefen fann i likhet med centralnämnden icke lämpligt att såsom ifrågasatts låta låntagaren, först sedan stödlånet blivit till honom utbetalt, avgöra huruvida han önskade gälda detsamma genom förbättringsarbete. Däremot hade departementschefen ej något att erinra mot ett sådant tillvägagångssätt som det av centralnämnden tillstyrkta eller att i låneansökningen uppgäves allenast, huruvida lånet avsåges skola gäldas genom förbättringsarbete samt, där så vore fallet, arten av detta arbete, varemot plan och kostnadsberäkning för arbetets utförande icke ingäves förrän efter det lånet blivit beviljat.

På grund av departementschefens uttalande, vilket av riksdagen lämnades utan erinran, har centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden avslagit framställningar om låns gäldande genom utförande av förbättringsarbete, då detta ej i låneansökningen angivits, såvida ej godtagbara skäl anförts för en sådan underlåtenhet.

I 1933 och 1934 års lånekungörelser intogs i 15 § den bestämmelsen, att, sedan länenämnds beslut om beviljat lån översänts till länsstyrelsen, länenämnden skulle, därest förbättringsarbete skulle äga rum, så snart ske kunde till länsstyrelsen insända plan och kostnadsberäkning för arbetet.

Motionerna avse beredande av möjlighet för de jordbrukare, som beviljats stödlån enligt 1932, 1933 och 1934 års lånekungörelser och som helt eller delvis skola kontant återbetala lånen, att genom utförande av förbättringsarbeten få gälda lånen. I motionen II: 34 framhålles särskilt, att jordbrukare, som år 1932 erhållit lån med belopp överstigande 750 kronor, borde få gälda lånet i dess helhet genom förbättringsarbete. I sistnämnda motion har även föreslagits, att framställning om förbättringsarbets utförande skall vara till vederbörande länenämnd inkommen före den 1 november 1935.

För att möjliggöra en överblick av den stödverksamhet, som i motio-

nera ifrågasättes, har vid detta utlåtande fogats en av centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden upprättad *tabell* över antalet lån och lånebelopp, som beviljats av de olika lånenämnderna av 1932 och 1933 års låneanslag, ävensom antalet lån, som helt eller delvis skola kontant återbetalas, jämte de till återbetalning fastställda beloppen. Även finnes angivet antalet låntagare, som år 1932 tilldelats lån, överstigande 750 kronor. För 1934 års låneverksamhet kunna fullständiga uppgifter ännu ej lämnas.

Av tabellen framgår, att antalet låntagare, som hava att kontant återbeta erhållna stödlån, utgjorde år 1932 7,573 och år 1933 2,228 eller tillsammans 9,801, samt att det till kontant återbetalning fastställda beloppet uppgick år 1932 till 3,724,539 kronor och år 1933 till 703,562 kronor eller sammanlagt till 4,428,101 kronor. Sistnämnda summa bör ökas med det belopp av 1934 års lån, som skall kontant återbetalas, vilket belopp säkerligen avsevärt kommer att understiga det för år 1933 angivna. Vid några lånenämnder hava samtliga de låntagare, vilka erhållit rätt att utföra förbättringsarbeten, ännu icke inkommit med planer och kostnadsberäkningar för arbetena, varför de under 1933 angivna beloppen, som skola kontant återbetalas, torde komma att något minskas.

Centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden har i sitt yttrande över motionerna till en början anfört:

»Såsom i motionerna framhålles har säkerligen ett stort antal låntagare av okunnighet om gällande bestämmelser underlåtit att i ansökningsangiva, att de önskade gälda lånet eller del därav genom förbättringsarbete. I vissa fall kan detta även hava berott på oförstånd eller bristande förutseende. I sådana fall synes det centralnämnden rimligt, att låntagare beredes möjlighet återbeta lånet genom förbättringsarbete, så mycket mera som ett behov av sådan möjlighet, såsom av motionerna synes framgå, torde föreligga. Men medgivande till den föreslagna återbetalningen genom förbättringsarbete bör lämnas, allenast då ett behov förefinnes, sålunda endast åt den, vilkens ekonomiska ställning är sådan, att lånets kontanta återbetalning skulle för honom medföra allvarliga ekonomiska svårigheter. En del låntagare torde på grund av ändrade konjunkturer och större möjlighet att erhålla extraarbeten vara i stånd att utan fara för deras ekonomi fullgöra dem åliggande ränte- och amorteringskyldighet. Det kan också inträffa, att låntagare efter lånets beviljande fått sin ekonomi så förbättrad, t. ex. genom arv, virkesförsäljning e. dyl., att ett efterskänkande av lånet måste anses opåkallat. Ett utbyte av kontant återbetalning mot förbättringsarbete bör därför medgivas endast efter prövning av behovet i varje särskilt fall. Vid en sådan prövning har lånenämnden att med ledning av förefintliga handlingar och inhämtade upplysningar bedöma, huruvida låntagaren kan anses vara förtjänt och i behov av det ytterligare understöd, som ett tillstånd att gälda lånet genom förbättringsarbete innebär.

Det bör dock uppmärksammas, att en del låntagare endast hava att kontant återbeta en mindre del av lånet, stundom endast ett eller ett par tiotal kronor. I sådana fall synes något behov av tillstånd till utförande av ytterligare förbättringsarbete icke föreligga. Medgivande att genom sådant arbete gälda den del av lånet som skall kontant återbetalas bör alltså

icke lämnas i de fall, då det till kontant återbetalning fastställda beloppet understiger viss summa, som centralnämnden, med hänsyn jämväl till de med prövningen av ansökningarna förenade kostnaderna för det allmänna, finner kunna lämpligen fastställas till 100 kronor. I några fall har det inträffat, att låntagare, som erhållit stödlån av 1932 års anslag, redan till länsstyrelsen inbetalt det belopp, som skolat kontant gäldas. Att i dessa fall låntagare ånyo skulle hos länsstyrelsen utfå det inbetalda beloppet och gälda detsamma genom utförande av förbättringsarbete, bör enligt centralnämndens mening ej medgivas.»

Centralnämnden har vidare beträffande det i motionen II:34 framförda förslaget, att jordbrukare, som år 1932 erhållit lån med belopp överstigande 750 kronor, skulle få gälda hela lånet genom förbättringsarbete, anfört:

»I 1932 års lånekungörelse, enligt vilken stödlån kunde beviljas med belopp upp till 1,500 kronor, bestämdes det högsta belopp, låntagare borde få tillgodoräkna sig genom förbättringsarbete, till 750 kronor, eller samma summa som föreslagits såsom maximum för stödlån till egnahemslåntagare till utförande av förbättringsarbete. I 1933 och 1934 års lånekungörelser fastställdes maximum för stödlån till 750 kronor.

Av de år 1932 inkomna 33,012 ansökningarna om stödlån kunde 10,987 icke beviljas, till stor del därför att de anvisade medlen voro otillräckliga. Många av de jordbrukare, som nämnda år fingo sina ansökningar avslagna, hava påföljande år beviljats lån. För dessa senare måste det kännas såsom en orättvisa, att de, fastän de år 1932 uppfyllde villkoren för låns erhållande, icke endast gått miste om möjligheten att erhålla lån till belopp över 750 kronor, utan jämväl om den ytterligare förmån — att få återbetala även lån överstigande 750 kronor genom förbättringsarbete — som genom den föreslagna författningsändringen bereddes vissa av dem, som år 1932 erhöilo lån.

Mot att en låntagare, som på grund av en formell underlåtenhet ej tillåtits gälda sitt lån genom förbättringsarbete, tillerkännes denna förmån på de i vederbörande kungörelse stadgade villkor synes icke böra möta betänkligheter, men att dessa villkor ändras så, att de låntagare, vilka år 1932 dragit fördel av den då förefintliga möjligheten att erhålla lån utöver 750 kronor, beredas ännu en förmån, synes icke vara riktigt. Centralnämnden anser sig därför icke kunna tillstyrka förslaget i denna del.»

Vad angår den tid, inom vilken ansökan om utförande av nu ifrågasvarande förbättringsarbeten bör ingivas, har centralnämnden funnit den i motionen II:34 föreslagna tiden — före den 1 november 1935 — onödigt lång. Om ansökningstiden begränsades till två månader efter det kungörelsen i ämnet utfärdats, borde detta enligt centralnämndens mening vara tillräckligt.

Slutligen har centralnämnden anfört:

»Enligt nu gällande bestämmelser får den tid, inom vilken förbättringsarbete skall vara utfört, ej bestämmas längre än till dess tre år förflutit från lånets beviljande. Lämpligt synes vara, att tiden för de nya förbättringsarbetenas fullbordande bestämmas till högst två år efter det tillstånd till återbetalning genom förbättringsarbete meddelats. De nu

ifrågasatta förbättringsarbetena skulle då senast vara färdigställda ungefär samtidigt med de för 1934 års lån medgivna förbättringsarbetena.

Med åberopande av vad ovan anförts får centralnämnden vördsamt tillstyrka, att jordbrukare, som erhållit stödlån enligt 1932, 1933 eller 1934 års lånekungörelser och som skall helt eller delvis kontant återbetala hela lånet eller del därav samt ännu icke verkställt sådan återbetalning, må berättigas att, efter vederbörande lånenämnds beprövande, gälda det till kontant återbetalning fastställda beloppet genom utförande av förbättringsarbete under villkor:

att det belopp, som skall kontant återbetalas, uppgår till minst 100 kronor,

att jordbrukare, som av 1932 års låneanslag erhållit stödlån, överstigande 750 kronor, endast må, med inberäkning av belopp, ifråga om vilket motsvarande medgivande tidigare lämnats, berättigas att genom förbättringsarbete sammanlagt gälda högst 750 kronor,

att ansökan om utförande av förbättringsarbete jämte plan och kostnadsberäkning för arbetet till lånenämnden ingives inom två månader efter det kungörelse i ämnet från trycket utkommit,

att den tid, inom vilken förbättringsarbete skall vara fullbordat, ej må bestämmas längre än till dess två år förflutit från det tillstånd till arbetets utförande av lånenämnden beviljats, samt

att i övrigt de i 1934 års lånekungörelse meddelade bestämmelserna rörande förbättringsarbete skola lända till efterrättelse.»

Utskottet anser, i likhet med såväl motionärerna som centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden, att medgivande under vissa förutsättningar bör lämnas stödlåntagare, som helt eller delvis skall verkställa återbetalning kontant, att i stället utföra förbättringsarbete. På grund härav tillstyrker utskottet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t gör hemställan om utfärdande av kungörelse i ämnet.

Vad angår detaljbestämmelserna i kungörelsen, bör, såsom centralnämnden anför, medgivande att utföra förbättringsarbete i stället för kontant återbetalning lämnas allenast efter i varje särskilt fall verkställd prövning, att behov därav föreligger; och beträffande lån av 1932 års låneanslag torde medgivandet icke få avse högre belopp än att det samma jämte belopp, i fråga om vilket motsvarande medgivande tidigare lämnats, uppgår till högst 750 kronor. Jämväl i övrigt synas bestämmelserna i ämnet kunna avfattas i nära anslutning till vad centralnämnden föreslagit.

Med hänsyn till angelägenheten av denna stödverksamhets snara avveckling förutsätter utskottet, att kungörelse i ämnet utfärdas så fort som möjligt och att tiden för ingivande av ansökan om utförande av förbättringsarbete begränsas till högst två månader från utfärdandet.

Utskottet.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av motionerna I:190 och II:34 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t med beaktande av vad utskottet här ovan anført måtte utfärda bestämmelser för tillgodoseende av det i motionerna angivna syftet.

Stockholm den 9 mars 1935.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl Eriksson, Gabrielsson, von Stockenström, Granath, Bengtsson, Dalberg* och *Henriksson*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Hedlund* i Häste, *Uddenberg, Olsson* i Rödningsberg, *Gustafson* i Kasenberg, *Andersson* i Löbbo, *Carlström* och *Pettersson* i Rosta.

L å n e n ä m n d	1932 års lånemedel 15,000,000 kr. Budgetåret 1932/1933				1933 års lånemedel 10,000,000 kr. Budgetåret 1933/1934				Antal låntaga- re, so m 1932 be- viljats stöd lån över 750 kronor
	Beviljade stödlån		Därav skall kon- tant återbetalas		Beviljade stödlån		Därav skall kon- tant återbetalas		
	antal	kr.	antal låntag.	kr.	antal	kr.	antal låntag.	kr.	
Stockholms läns och stads	251	148,850	129	55,132	300	96,485	40	9,709	33
Uppsala läns	410	251,600	98	47,289	347	99,700	13	4,878	25
Södermanlands läns	378	279,650	241	146,540	314	133,400	75	31,080	88
Östergötlands läns	475	320,450	366	184,479	465	144,225	110	28,622	122
Jönköpings läns	1,020	532,200	114	35,655	1,180	459,499	32	12,980	—
Kronobergs läns	1,118	669,450	335	115,400	1,243	459,300	36	6,480	163
Kalmar läns norra	194	129,000	93	40,850	175	53,650	13	2,929	44
Kalmar läns södra	235	189,600	110	57,404	259	124,450	44	13,224	53
Gotlands läns	394	199,000	105	31,807	557	127,900	1	100	44
Blekinge läns	675	359,980	91	31,270	735	243,250	9	1,587	36
Kristianstads läns	1,649	803,450	312	106,183	1,532	480,050	129	34,350	84
Malmöhus läns	783	586,200	598	395,120	441	228,800	218	97,692	142
Hallands läns	705	426,460	496	196,765	586	209,050	112	34,789	44
Göteborgs och Bohus läns	655	370,247	544	198,109	468	164,040	391	112,502	60
Älvsborgs läns norra ..	762	471,680	584	329,522	744	241,470	150	45,050	153
Älvsborgs läns södra ...	502	300,000	231	89,624	335	134,425	16	3,940	96
Skaraborgs läns	832	510,950	458	431,979	703	260,600	458	143,593	133
Värmlands läns	588	467,707	465	329,727	310	148,450	106	49,762	223
Örebro läns	518	223,100	50	16,450	1,036	221,350	7	1,400	30
Västmanlands läns	341	211,550	217	96,402	358	120,900	77	23,870	25
Kopparbergs läns	367	265,650	309	170,025	214	86,900	62	13,655	109
Gävleborgs läns	821	515,050	353	209,898	836	239,050	125	30,000	41
Västernorrlands läns ...	1,402	700,000	474	134,005	1,574	479,150	—	—	73
Jämtlands läns	1,209	586,295	36	15,300	2,185	545,670	—	—	36
Västerbottens läns	2,538	1,314,980	205	74,980	3,802	1,319,210	—	—	158
Norrbottnens läns	3,203	1,685,629	559	184,624	3,716	1,307,860	4	1,370	191
Summa	22,025	12,518,728	7,573	3,724,539	24,415	8,128,834	2,228	703,562	2,206